



KESTÄVÄ
KAUPUNKI



Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Kestävä kaupunki -ohjelma 2019–2023 | Tuloskooste 1

Tietoa ja testattuja ratkaisuja kaupunkien viherympäristöistä

Kestävä kaupunki -ohjelma vauhditti laaja-alaista kestävästä kaupunkikehitystä pääpainopisteinä ympäristöllisesti ja sosiaalisesti kestävät ratkaisut. Ohjelma vahvisti valtion ja kaupunkien yhteistyötä ja tuki kaupunkien omaa kestävä kehityksen työtä.

1



KUVA: MIKAEL AHLFORS

Terveellisiä kaupunkeja, viihtyisiä viheralueita

- Tämä tuloskooste kertoo parhaat käytännöt, kokemukset ja vinkit, jotka syntyivät ympäristöministeriön *Kestävä kaupunki* -ohjelman viherympäristöön liittyvissä kehittämishankkeissa vuosina 2019–2023.
- Hankkeilla kehitettiin viherympäristön viihtyisyyttä ja hyvinvointivaikutuksia sekä vahvistettiin luonnon monimuotoisuutta tiivistyvässä kaupungissa.
- Kooste antaa ideoita sekä jo olemassa olevien viherympäristöjen kehittämiseen että vinkkejä tulevaisuuden viheralueiden suunnitteluun.

Kasvillisuus vähentää ilmansaasteita, vaimentaa melua ja lieventää kuumuutta hellejaksojen aikana.

Luontoympäristö innostaa, rauhoittaa, parantaa keskittymiskykyä ja kuntouttaa.

Luonto lisää toiminnan ja kokemuksen mahdollisuuksia ja tukee sosiaalista vuorovaikutusta, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Elämänmittainen lähivihreäpolku -tietopaketti

Viherympäristöt tekevät meille ja luonnolle hyvää

Meistä suomalaisista jo lähes kolme neljästä asuu kaupunkialueilla. Siksi on yhä merkityksellisempää, miten kaupunkia kehitetään ja millainen elinympäristömme on.

Viihtyisä ja terveellinen viherympäristö on olennainen osa kestävästä kaupunkia. Viheralueilla on positiivisia vaikutuksia esimerkiksi yhteisöllisyyteen, ja ne tukevat ilmastonmuutokseen sopeutumista, hulevesien käsittelyä ja luonnon monimuotoisuutta.

Tutkimustiedosta tukea kehitystyöhön

Kestävä kaupunki -ohjelman viherympäristöön liittyvissä hankkeissa kaupungit ja kunnat kehittivät viherympäristöjä ja lisäsivät ymmärrystämme viherympäristöjen suunnittelusta ja niiden vaikutuksesta hyvinvointiimme.

Suomen ympäristökeskus Syke, Luonnonvarakeskus Luke, Tapiio Oy ja Et May Oy työstivät ohjelmassa *Elämänmittainen lähivihreäpolku* -tietopakettin. Se sisältää tutkimustietoa lähiluonnon todennetuista hyvinvointivaikutuksista. Tietoa on helppo soveltaa kaupunkien suunnittelu- ja kehitystyössä. Voit ladata oppaan osoitteesta kestavakaupunki.fi/lahivihrea.

Iloa ja hyötyä viherympäristöistä

Viherympäristöjen hankkeissa oli mukana kaupunkia ja kuntia ympäri Suomen: muiden muassa Espoo, Helsinki, Ii, Iisalmi, Imatra, Jämsä, Järvenpää, Karkkila, Kemi, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lapua, Oulu, Raasepori, Tampere, Turku, Vantaa ja Ylöjärvi. Mukana oli myös joukko muita toimijoita sekä yksityiseltä että julkiselta sektorilta.

Kaupunkien, kuntien, ministeriöiden, verkostojen ja esimerkiksi järjestöjen asiantuntijat tekivät yhteistyötä viherympäristöjen viihtyisyyden ja monimuotoisuuden parantamiseksi. Kaupunkilaiset eri puolella Suomea pääsivät vaikuttamaan oman elinympäristön suunnitteluun.

Esittelemme seuraavilla sivuilla teemaan liittyvät ratkaisut, joista kolmesta kerromme laajemmin. Kaikista ratkaisuista voit lukea lisää osoitteesta kestavakaupunki.fi/viherymparisto. Löydät kaikki tulospakettimme täältä: kestavakaupunki.fi/tuloskoosteet.

Toivomme, että innostut kokemuksista ja tunnistat niistä hyödyllisiä ideoita – ja otat niitä käyttöön päätöksenteossa ja viherympäristöjen suunnittelussa!



KUVA: SAARA SIVONEN

Monialaisten kohteiden suunnittelutyötä voi helpottaa ajattelua ohjaava kehikko

Tästä lähdettiin liikkeelle

Espoossa haluttiin löytää uusi työskentelytapa monialaisen kaupunkisuunnittelun helpottamiseksi. Kaupunki päätti työstää ajattelukehikkoa, joka auttaisi erilaisten näkökulmien ja tavoitteiden yhteensovittamista ja huomioimista oikeaan aikaan.

Kehityshankkeen suunnittelusta, työpajoista ja tarkastelukehikon laatimisesta vastasi Ramboll Finland Oy.

Mitä syntyi?

Luotu ajattelukehikko on yhteiskehittämislusta, jonka pohjalta keskustellaan samassa tilassa tai tilaisuudessa. Kehikon toimintaa testattiin työpajoissa, joissa kehitettiin Espoon Nässelkärrinojan valuma-alueella. Työpajoihin osallistui asiantuntijoita Espoon kaupunkitekniikan keskuksesta ja kaupunkisuunnittelusta, entisestä Espoon ympäristökeskuksesta, HSY:ltä ja Espoon kehitysohjelmista.

”Kun kehikkoa koekäytettiin työpajoissa, saatiin eri näkökulmien edustajia pohtimaan asioita hedelmällisesti. Jokainen avasi näkökulmiaan muillekin, kun muuten jokainen katsoo vain omaa juttuaan. Nähtiin mahdollisuuksia, voitaisiinko asia tehdäkin toisin tai mitkä tietyn päätöksen vaikutukset olisivat toisaalle. Kaikki pohdinta ei tullut mukaan kehikkoon, mutta kehikon käyttäminen mahdollisti vuorovaikutuksen eri alojen kesken”, sanoo maisema-arkkitehti **Niina Meronen** Espoon kaupunkitekniikan keskuksesta. ▶

”Kun kehikkoa koekäytettiin työpajoissa, saatiin eri näkökulmien edustajia pohtimaan asioita hedelmällisesti. Nähtiin mahdollisuuksia, voitaisiinko asia tehdäkin toisin tai mitkä tietyn päätöksen vaikutukset olisivat toisaalle.”

Ideita tulevaisuuden suunnittelijoille

Kehikko auttaa huomioimaan samalla niin sosiaalisen, ympäristöllisen kuin taloudellisenkin kestävyden.

”Kehikko auttaa varmasti parhaiten silloin, kun suunnittelussa ollaan vielä melko karkealla tasolla, kuten yleissuunnitelmatasolla tai kaavoitusvaiheessa. Sitä voi testata myös katu- ja puistosuunnitteluvaiheessa, mutta tarkempaan tasoon sen käyttö ei ole tarkoituksenmukaista.”

Olisi mukavaa, jos jossain kaupungissa kehitettäisiin kehikkoa edelleen oman projektin puitteissa.

”Ajattelukehikko on Excel-muotoinen ja käytettävyytensä puolesta vielä työläs. Siitä saattaa puuttua joitain muiden kohteiden näkökulmia, jotka eivät nousseet esiin Näselkärrijojan valuma-alueen suunnittelussa. Se on kuitenkin hyvä lähtökohta ja monipuolinen check-lista, jolloin jokaisen ei tarvitse lähteä omassa suunnittelutyössä aivan nolosta.” ♦

Lue lisää ja katso yhteystiedot, mistä voit tiedustella kehikkoa, osoitteesta kestavakaupunki.fi/viherymparisto





KUVA: JERE NIEMINEN

Kaupungin kestävän kehityksen suunnittelu voi myös olla osa asukkaiden arkea

Tästä lähdettiin liikkeelle

Kouvolassa on vuodesta 2019 asti ollut viisi aluetoimikuntaa, jotka syntyivät kunta-liitoksen jälkimainingeissa osallisuuden mahdollistamiseksi. Vapaaehtoiset jäsenet valitaan valtuustokausiksi, ja sen ajan he suunnittelevat aktiivisesti oman alueensa kehittämistä. Aluetoimikuntien ympärillä otettiin napakka spurtti *Kestävä kaupunki* -ohjelman avulla: tammikuusta 2022 maaliskuun 2023 loppuun fokus oli luonnon monimuotoisuuden edistämässä.

Toteuttajien ydinryhmästä **Liisa Kolari** työskentelee Kouvolassa kehittämispäällikkönä, **Timo Martikainen** ympäristöasiantuntijana ja kokeilun projektipäällikkö **Heli Veripää** osallisuuskoordinaattorina.

Mitä syntyi?

- Esimerkiksi tietoa lisääviä luentoja, työpajoja, uutta elämää hiekkamaiden niityille, hyönteishotelleja, linnun- ja lepakonpönttöjä sekä luonnonkasvien siementen keräämistä ja kylvämistä.
- Muutos aluetoimikuntien ja ehkä tulevaisuudessa myös Kouvolan hanketoimintamalliin: kaikkia kaupungin hankkeita suunniteltaessa on jatkossa annettava vastaus myös siihen, miten hanke edistää kestävästä kehitystä.
- Kokeilusta kehittyi osallistuvan budjetoinnin pilottia varten hyvä malli siitä, kuinka asukkailta kerätään ehdotuksia. ▶

”Merkittävin vaikutus oli se, miten paljon ymmärrys kestävästä kehityksestä ja luonnon monimuotoisuudesta lisääntyi.”

Ideoita tulevaisuuden suunnittelijoille

”Merkittävin vaikutus mielestäni oli se, miten paljon ymmärrys kestävästä kehityksestä ja luonnon monimuotoisuudesta lisääntyi. Esimerkiksi Timolla ympäristöpuolella on aivan eri tausta kuin itselläni ja siksi erilaiset tiedot”, Liisa Kolari kertoo innoissaan.

Kokeilussa oli mukana osallistujia esimerkiksi eri hankkeista, oppilaitoksista, yrityksistä, yhdistyksistä, palvelutaloista ja seurakunnasta.

”Yhteistyö oli tärkeää: se, että asian ympärillä oli useita tahoja ja myös aluetoimikunnat olivat aktiivisina toimijoina hankkeessa. Olimme pakotettuja miettimään sitä, mitä asiat tarkoittavat oman toiminnan kannalta ja siinä auttoi, kun konkreettisesti edistimme asioita yhdessä. Jatkoa ajatellen Kouvolassa on kylvetty siemen kuvaanollisesti ja konkreettisesti”, Timo Martikainen sanoo. ♦

[Lue lisää kestavakaupunki.fi/viherymparisto](https://kestavakaupunki.fi/viherymparisto)





KUVA: RIKU LUMIARO

Yhdeksän kuntaa ratkoi kaupunkivihreän kestävyysaasteita

Tästä lähdettiin liikkeelle

Kestävä kaupunki -ohjelman vuosien 2022–2023 haastekimpputyössä oli kolme pääteemaa, joista yksi oli kaupunkivihreän haasteet tiivistyvässä kaupungissa. Haastekimpputyössä pureuduttiin kestävyysaasteisiin, joita ei voida ratkoa yhden organisaation tai toimialan sisällä.

Kaupunkivihreän haasteita ratkoivat kaupunkien edustajat Helsingistä, Iisalimesta, Järvenpäästä, Kemistä, Lahdesta, Raaseporista, Turusta, Vantaalta ja Ylöjärveltä. Mukana oli muun muassa maisema-arkkitehteja, hortonomeja, kaavoittajia, ympäristösuunnittelijoita, puutarhureita, kaupunkisuunnittelijoita ja viherympäristöasiantuntijoita. Kehitystyötä fasilitoivat **Henna Malinen**, **Riku Lumiaro**, **Nina Ahola** ja **Elise Järvenpää** Suomen ympäristökeskuksesta.

Mitä syntyi?

Osallistujat työstivät näitä haasteita:

- laatuhaaste: viheralueiden luonnon monimuotoisuuden kehittäminen
- määrärahaaste: kaupunkiluonnon lisääminen, säilyttäminen ja kehittäminen
- vihreän lisääminen katutilassa ja kortteleissa, tiiviissä kaupunkirakenteessa
- viherympäristön arvon tunnistaminen.

Tulokset esitellään haastekimpputyön loppuyhteenvedossa, jonka löydät osoitteesta kestavakaupunki.fi/-/kaupunkivihrea-tiivistyvissa-kaupungeissa. ▶

”Osallistujat saivat haastekimpputyöstä vertaistukea ja -oppimista. Keskusteluissa pystyi tuomaan esiin myös oman kaupungin haasteita.”

Ideoita tulevaisuuden suunnittelijoille

Valmista sapluunaa ei mietintätyölle ollut, vaan ratkaisuja ideottiin yhdessä. Tehokkaan työskentelyn varmistamiseksi kaupungit jaettiin pienempiin työryhmiin. Ryhmät osallistuivat työpajoihin, ja yhteiskehittämistä tuettiin asiantuntijoiden puheenvuoroilla. Keskällä osa ryhmistä teki yhteisiä maastoretkiä.

”Osallistujat saivat haastekimpputyöstä vertaistukea ja -oppimista, ja keskusteluisa pystyi tuomaan esiin myös oman kaupungin haasteita”, Henna Malinen sanoo.

Työssä tavoiteltiin konkreettisia toimia, joita osallistujat voivat edistää kaupunkiorganisaatioiden sisällä, myös hankkeen jälkeen. Yhdessä suunnittelu ja ideointi vahvistaa verkostoitumista sekä luo uusia tapoja työskennellä ja kehittää kaupunkiympäristöä.

”Fasilitoinnin kautta voi tuoda myös muita toimijoita mukaan, jolloin ei jäädä kehittämään asiaa vain kaupunkiporukan kesken. Käynnistimme yhteistyötä esimerkiksi Viherympäristöliittoon”, Riku Lumiaro sanoo. ♦

[Lue lisää kestavakaupunki.fi/viherymparisto](https://kestavakaupunki.fi/viherymparisto)





KUVA: MIKAEL AHLFORS

11 tapaa kehittää viherympäristöjä

Erityisryhmien ulkoilualueiden kehittäminen | Lapuan kaupunki

Kun Liuhtarin ulkoilualueita kehitettiin yhdessä, syntyi aitoja kohtaamisia erilaisten asukasryhmien välille sekä lisää yhdenvertaisuutta ja uutta, kiinnostavaa yhteistyötä kaupungin eri osastojen välillä. Työtä edistettiin luovilla työpajoilla ja yhteisöllisellä toiminnalla.

Hiilinielut ja lähivihreä kasvavilla kaupunkiseuduilla | Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä

Mikä on kaupunkivihreän ja kuntien luonnontilaisten alueiden potentiaali toimia päästöjä sitovina hiilinieluinä? Tätä tutkittiin Tampereella, ja samalla lisättiin kahdeksan kunnan asukkaiden tietoisuutta lähivihreän hyvinvointivaikutuksista.

Lähde-puiston yhteisöllinen taidepuutarha | lin kunta

Suvantolan Lähde-puistossa yhdistyvät taide ja luonto, kun paikalle luotiin yhdessä yhteisöllinen taidepuutarha. Hyvinvointipuisto aktivoi asukkaita ja tukee heidän hyvinvointiaan. Kunnan eri organisaatiot, yritykset ja yhdistykset saivat tilaisuuden tehdä aivan uudenlaista yhteistyötä.

Yhteisöllistä vertikaaliviljelyä | InnoGreen Oy

Espoon Kerassa tuotiin lähivihreää erityiseen rakennettuun ympäristöön eli logistiikkakeskukseen. Samalla testattiin puurakenteista, tilaa jakavaa ulkoviherseinää, joka tulosten perusteella soveltuu hyvin kaupunkiviljelyyn. Keran mallilla voi luoda kestävä viljelyalueen korttelipihaan. ▶

Esteetön aistipolku | Jämsän kaupunki

Jämsässä ideoitiin yhdessä asukkaiden kanssa mindfulness-puisto, jossa luonnosta kumpuavia aistielämyksiä rikastutetaan taiteella ja teknologialla. Puisto palvelee kuntalaisten lisäksi matkailijoita ja terveydenhuoltoa ja tuo vastapainoa hektiselle elämäntavalle.

Tiimihenkeä ja työhyvinvointia luontoympäristössä | Oulun yliopiston täydentävien opintojen keskus

Oulun yliopistossa valmistettiin tiimejä yliopiston kasvitieteellisessä puutarhassa, sillä luonto- ja puutarhaympäristö rauhoittaa, rentouttaa ja edistää työyhteisössä tarvittavaa luovuutta. Pelillinen valmennus toi tuloksia: saatiin lisää työhyvinvointia sekä toimivampaa verkostoitumista, psykologista turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Haastekimpputyö 2019–2020: Elämänmittainen lähivihreäpolku -tietopaketti | Suomen ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus, Tapio Oy ja Et May Oy
Tietopaketti auttaa kaupunkipäättäjiä ja -suunnittelijoita työssään: se kokoaa napakasti yhteen tutkimustietoa ja esimerkkejä luonnon ja viheralueiden vaikutuksista fyysiseen terveyteen, mielen hyvinvointiin, sosiaaliseen hyvinvointiin ja liikkumiseen.

Miten monimuotoista luontoa voisi kierrättää? Keinoja biodiversiteetin vaalimiseen kuntien kiertotaloudessa | Suomen ympäristökeskus ja Villi vyöhyke ry
Kiertotalous voi tukea luonnon monimuotoisuutta: Selvitys esittelee konkreettisia käytännön keinoja, joilla kunnat voivat kehittää esimerkiksi luontoarvoiltaan heikkoja alueita. Keinoja ovat esimerkiksi lahopuun tai paikallisen siemenpankin hyödyntäminen. ♦

[Lue lisää kestavakaupunki.fi/viherymparisto](https://kestavakaupunki.fi/viherymparisto)





Ohjelma lyhyesti

Yli
70
projektia

95
kaupunkia
tai kuntaa

7
ministeriötä

Noin
70
muuta
organisaatiota

- Kestävä kaupunki -ohjelmassa kehitettiin uusia kestävän kaupunkikehittämisen ratkaisuja ja vahvistettiin kestävän kehityksen strategista johtamista. Ohjelmassa ratkottiin kuntien yhteisiä kestävyysaasteita ja edistettiin hyvien käytäntöjen laajempaa käyttöönottoa.
- Taustalla vaikuttivat YK:n Agenda 2030:n kestävän kehityksen tavoitteet (SDG) sekä YK:n kaupunkikehitysohjelman (New Urban Agenda NUA) ja EU:n kaupunkiohjelman (EU Urban Agenda) tavoitteet.
- Ohjelmaa koordinoi ympäristöministeriö, ja toteutuksessa olivat mukana kaupungit ja kunnat, aihepiirin keskeiset ministeriöt ja muut kestävän kaupunkikehityksen asiantuntijaorganisaatiot.
- Ohjelmassa kehitetyt työkalut ovat vapaasti käytettävissä ja sovellettavissa. Voit tutustua kaikkiin ratkaisuihin osoitteessa kestavakaupunki.fi/ratkaisut.



KESTÄVÄ
KAUPUNKI



Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Lue lisää: kestavakaupunki.fi